

ekodizaina kompetences centrs

Zaļais publiskais iepirkums

Ilze Garda

Ekodizaina kompetences centrs

ekompetence@inbox.lv

Ekodizaina kompetences centrs

- Dibināts **2012.** gada nogalē
- Mērķi:
 - **apvienot ekodizaina ekspertus Latvijā, lai uzņēmējiem un pašvaldībām būtu pieejama informācija ilgstpējīgu produktu izstrādei un novērtēšanai,**
 - veicināt zaļā iepirkuma principu ieviešanu sabiedriskā sektora iepirkumos,
 - uzkrāt un sniegt kvalitatīvu informāciju ekspertiem un patērētājiem par vidi saudzējošu produktu izvēli.
- <http://ekodizains.wordpress.com/>

Dienas kārtība

- ZPI Eiropas Savienībā
- ZPI Latvijā - rādītāji, problēmas, iespējas un ieteikumi
- Ieteikumi bioloģiskās pārtikas un dzērienu iepirkumu izstrādei: Norvēģijas piemērs.

Zaļais publiskais iepirkums

- “Zaļais iepirkums ir **systemātiska vides (arī sociālo un ekonomisko) nosacījumu integrēšana** visās ar preču vai pakalpojumu iepirkumu saistītās darbībās, sākot no:
 - **vajadzību noskaidrošanas,**
 - atbilstošu **specifikāciju izstrādes** un
 - **novērtējuma procedūrām** līdz pat
 - **sasniegto rezultātu monitoringam.**”

Zaļais publiskais iepirkums

Būtiski!

- Zaļais iepirkums (V) vs. ilgtspējīgais iepirkums (V-S-E)
- Zaļais vs. vienkārši legāls iepirkums

ZPI Eiropas Savienībā

The slide features a bright yellow header bar at the top. Below the header, there are several horizontal lines: two blue lines on the left side, followed by a white line, and then a yellow line that spans the width of the slide.

ZPI Eiropas Savienībā

Viens no ES galvenajiem mērķiem ilgtspējīgas attīstības jomā:

“Integrēt vides ilgtspēju, ekonomisko izaugsmi un labklājību, nošķirot vides degradāciju un ekonomisko izaugsmi (doing more with less)”.

- IPP - Integrētā produktu politika (2001)
- Dzīves cikla pieeja ES politikas plānošanā (stratēģijas, rīcības plāni, direktīvas)

ZPI kā instruments šī mērķa sasniegšanai!

ZPI Eiropas Savienībā

- **Zaļā publiskā iepirkuma spēks!**
 - Dalībvalstu institūcijas ik gadu iepirkumos iztērē 2 triljonus EUR → ~19% no ES NKP
- **ZPI ieviešana Eiropas Savienībā**
 - ZPI kritēriju izmantošana publiskajos iepirkumos pieaug (gan noslēgto līgumu skaits, gan vērtība – 38%)
 - Ieviešanas apjoms dalībvalstīs ievērojami atšķiras
 - LCC/TCO pieeja tiek izmantota salīdzinoši reti
 - Grūtības ar ZPI kritēriju iekļaušanu iepirkuma procedūrās

ZPI Latvijā

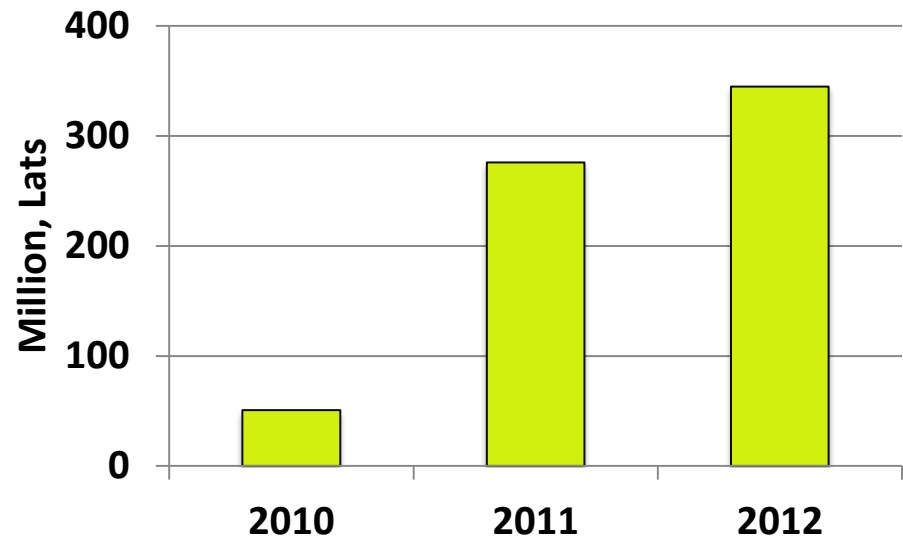
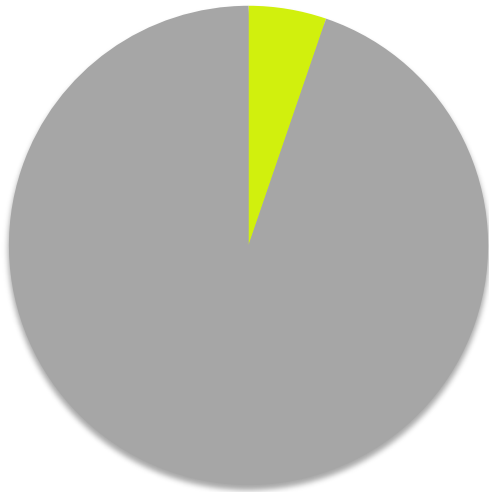
ZPI Latvijā - rādītāji

ZPI (% no kopējā skaita):

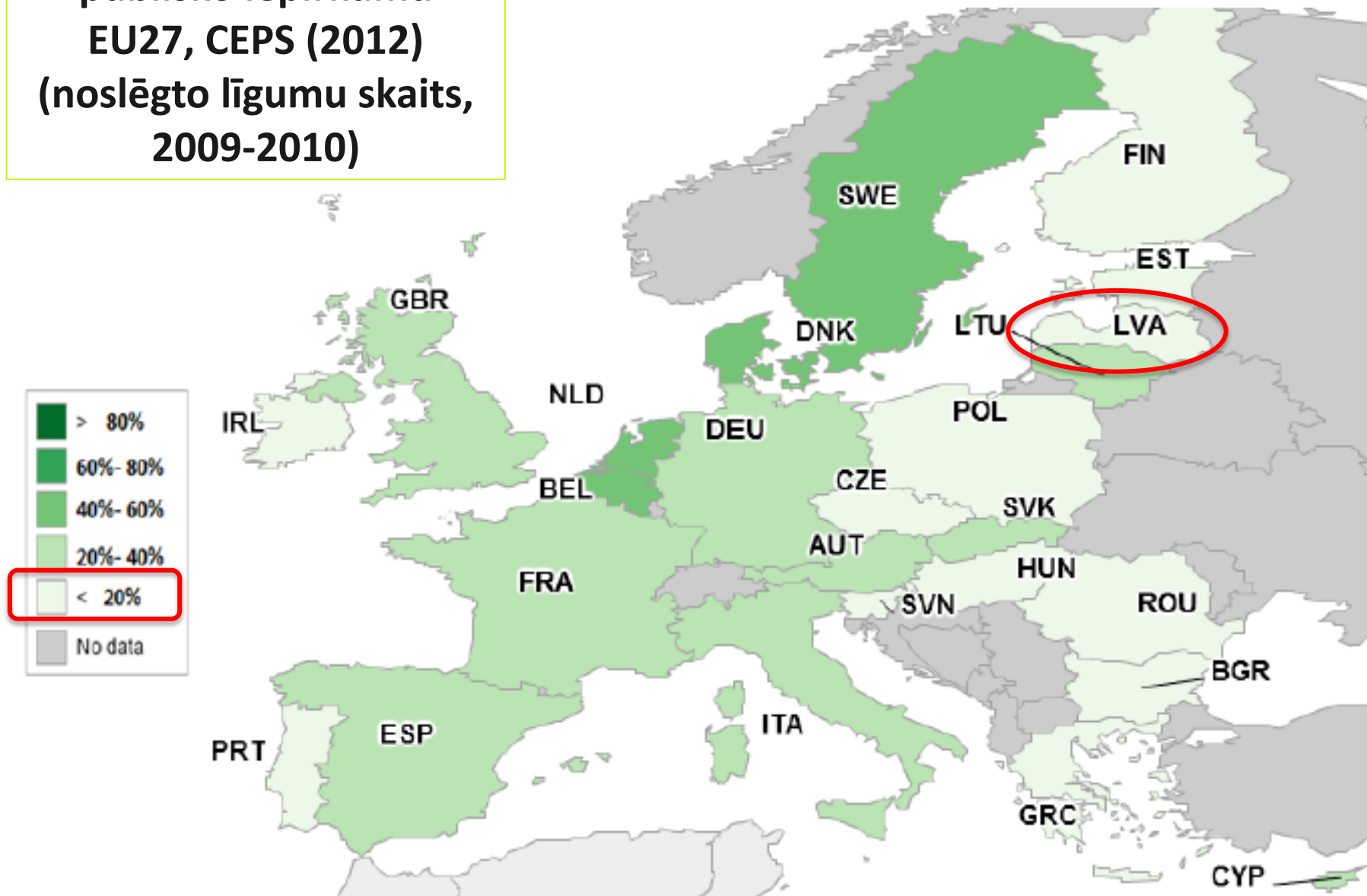
- 2011: 5,25%
- kopš 2008 - 2-3% pieaugums

ZPI (miljonos latu):

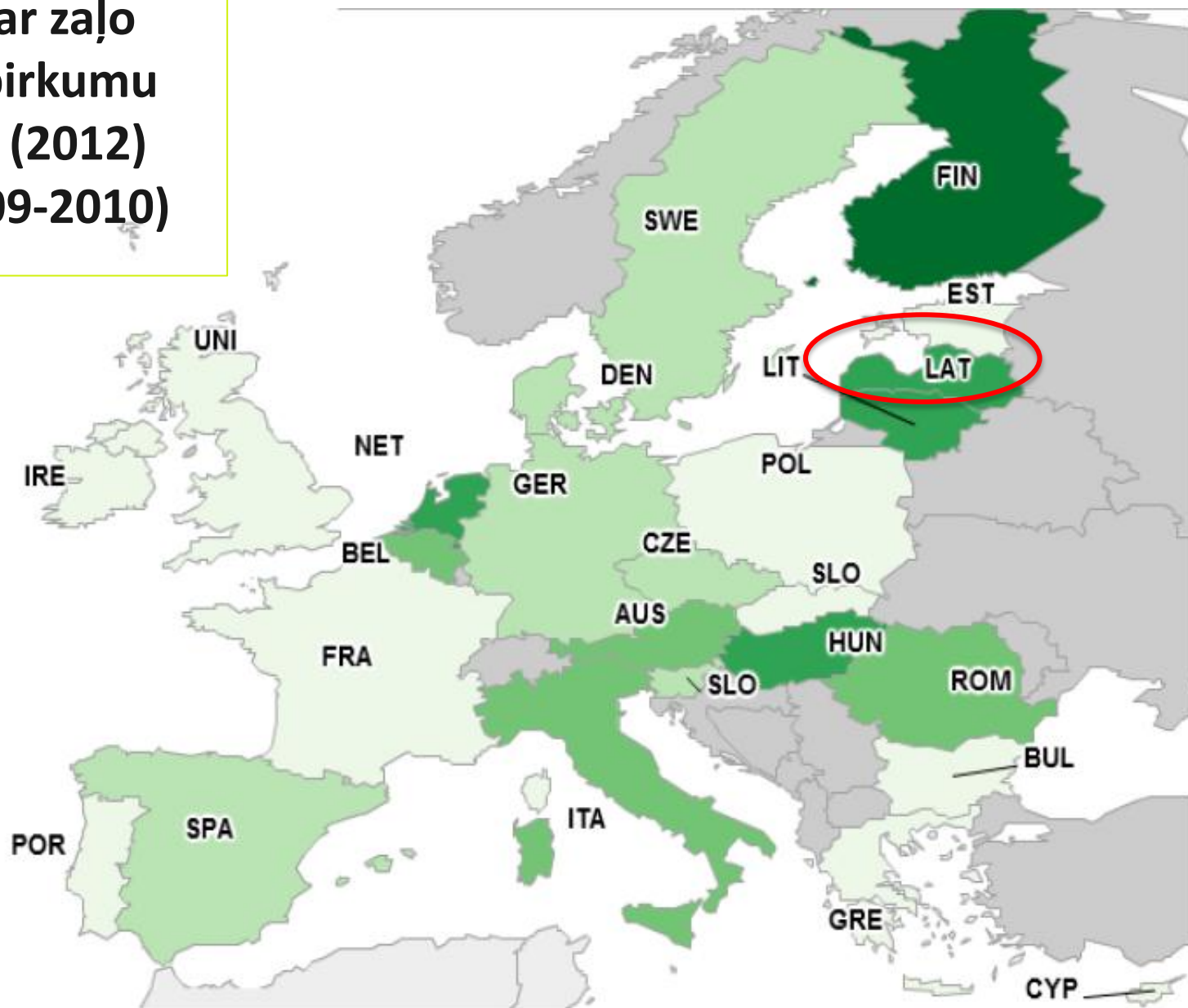
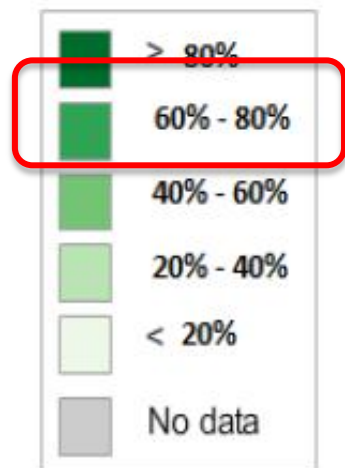
- 2010: 50,8 milj. LVL
- 2011: 276 milj. LVL
- 2012: 345 milj. LVL

**Pētījums par zaļo
publisko iepirkumu
EU27, CEPS (2012)
(noslēgto līgumu skaits,
2009-2010)**

**Pētījums par zaļo
publisko iepirkumu
EU27, CEPS (2012)
(vērtība, 2009-2010)**

*Luxembourg excluded due to unavailability of data.

ZPI Latvijā - rādītāji

Top 10 countries purchasing mainly according to

Purchasing Cost		LCC/TCO	
PT	86%	IE	25%
RO	82%	NL	22%
PL	76%	UK	19%
GR	69%	SK	17%
MT	67%	SI	10%
CZ	65%	BG	10%
EE	63%	DK	9%
HU	62%	CY	9%
LV	61%	GR	8%
BE	59%	HU	8%

TCO: Total Cost of Ownership

LCC: Life Cycle Costing

ZPI Latvijā - problēmas

The slide features a bright yellow header bar at the top containing the title. Below the header, there are several horizontal lines: two blue lines on the left side and two yellow lines extending across the width of the slide.

ZPI Latvijā - problēmas

- **Kas atbild par ZPI?**
- **VARAM mājaslapā saturs par ZPI:**
 - 2008. gada vadlīnijas 😞
- **IUB mājaslapā saturs par ZPI:**
 - EK ZPI vadlīnijas 😊
 - VARAM 2008. gada vadlīnijas 😞
 - Ekomarķējums, automarķējums, EMAS

ZPI Latvijā - problēmas

- Metodiskā palīdzība zaļā iepirkuma veicējiem
 - Nacionālās vadlīnijas, tirgus izpēte par produktu pieejamību 😞
 - Konsultācijas 😞
 - Apmācības (tikai atsevišķi projekti) 😞
 - Iepirkuma centralizēšana, par maz iesaistot iepirkuma lietotājus 😞
- Likumdošanas prasības
 - atļauj, bet neveicina (biedē saimnieciski izdevīgais piedāvājums)
 - Nav nacionālā plāna/stratēģijas? 😞

ZPI Latvijā - problēmas

- Mīti, “iesūnojušas” prakses un pārlicības
 - ZPI ir dārgi (īstermiņā vai ilgtermiņā?)
 - tirgū nav attiecīgā piedāvājuma (...pieprasījums rada piedāvājumu!)
 - nav skaidrs, vai zaļais iepirkums ir likumīgs un kādas „zaļas” prasības var izvirzīt savā iepirkumā (likums atļauj!)
 - gadu gadiem “ņemam” zemāko cenu, jo ZPI ir ļoti sarežģīti
 - ZPI nav obligāts (mēdz būt! – KPFI) un tam nav jēgas - viens zaļais iepirkums neglābs pasauli (ZPI spēks!)

ZPI Latvijā - iespējas

The slide features a bright yellow header bar at the top. Below the header, there are several horizontal lines: two blue lines on the left side, followed by a yellow line that spans the width of the slide, and another yellow line below it.

ZPI Latvijā - iespējas

ZPI – ieguvumi:

- samazināta ietekme uz vidi (ne tikai apkārtējo vidi – arī cilvēka darba un dzīves vidi)
- ietaupījumi budžetā (ilgtermiņā)
- inovatīvu, videi un cilvēkam draudzīgāku preču un pakalpojumu atbalstīšana

ZPI Latvijā - iespējas

Publisko iepirkumu likums

46.pants. Piedāvājuma izvēles kritēriji

(1) Ir šādi piedāvājuma izvēles kritēriji:

1) saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums, kurā ņemti vērā tādi faktori kā piegāžu vai līguma izpildes termiņi, **ekspluatācijas izmaksas un citas izmaksas**, to **efektivitāte**, būvdarbu, preču vai pakalpojumu **kvalitāte**, estētiskais un funkcionālais raksturojums, **vides prasību ievērošana**, **tehniskās priekšrocības**, **rezerves daļu pieejamība**, piegāžu drošība, cena un citi ar līguma priekšmetu saistīti faktori, kuriem jābūt konkrēti izteiktiem un objektīvi salīdzināmiem vai izvērtējamiem;

2) piedāvājums ar viszemāko cenu.

ZPI Latvijā - iespējas

Publisko iepirkumu likums

46.pants. Piedāvājuma izvēles kritēriji

(2) Pasūtītājs piedāvājumu salīdzināšanai un novērtēšanai kā kritēriju izvēlas **saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu**, bet gadījumā, kad pasūtītājs uzskata, ka lietderīgāk ir izvēlēties piedāvājumu ar viszemāko cenu un pasūtītāja sagatavotā tehniskā specifikācija ir detalizēta, **pasūtītājs ir tiesīgs piedāvājumu salīdzināšanai un novērtēšanai izmantot kritēriju — piedāvājums ar viszemāko cenu.**

ZPI Latvijā - iespējas

Publisko iepirkumu likums

46.pants. Piedāvājuma izvēles kritēriji

(3) Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma izvēles gadījumā pasūtītājs paziņojumā par līgumu vai iepirkuma procedūras dokumentos norāda:

- visus vērtēšanas kritērijus to nozīmīguma secībā,
- kritēriju īpatsvarus un skaitliskās vērtības,

kā arī iepirkuma procedūras dokumentos norāda

- piedāvājuma izvēles algoritmu saskaņā ar šiem kritērijiem un
- aprakstu, kā tiks vērtēts katrs no norādītajiem vērtēšanas kritērijiem.

Kritērijiem piešķirtās skaitliskās vērtības var norādīt noteiktā diapazonā.

ZPI Latvijā - iespējas

Publisko iepirkumu likums

paredz iespēju iekļaut vides aizsardzības nosacījumus:

- tehniskajās specifikācijās (17.pants, 2. un 3.daļa; 4.daļas 2. punkts; 7.-9.daļa)
- līguma izpildes nosacījumos (21.pants)
- nosakot kandidātu un pretendentu kvalifikācijas prasības (42.panta 2.daļas 7.punkts, 44.pants)
- nosakot vērtēšanas kritērijus saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma izvēlei (46.panta 1.daļas 1.punkts)

ZPI Latvijā - ieteikumi

The title is centered at the top of the slide. Below it, there are several horizontal lines: a thin blue line, a thin white line, a thin yellow line, and a thicker yellow line.

ZPI Latvijā - ieteikumi

Galvenie jebkuras iepirkuma procedūras soļi ir:

- **vajadzību formulēšana** – ko īsti vajag, ko grib pirkt,
- skaidras tehniskās **specifikācijas izveidošana** – kādu preci vai pakalpojumu grib pirkt,
- **atlases kritēriju noteikšana** – kādiem nosacījumiem jāatbilst pretendents, kas piedāvā šo preci vai pakalpojumu,
- **līguma piešķiršanas kritēriju noteikšana** – kā notiks piedāvājumu izvērtēšana, lai noteiktu labāko piedāvājumu,
- **līguma izpildes punktu precizēšana** – kādi nosacījumi būs jāievēro pretendents, izpildot līgumu par preču vai pakalpojuma piegādi.

ZPI Latvijā - ieteikumi

“Īpašais” zaļajā iepirkumā:

- **vajadzību izvērtēšana** – **vai, ko un vai vispār vajag**, rezultātā panākot samazinātu iepirkuma apmēru un ietaupījumu budžetā, nenopērkot nevajadzīgas preces,
- **dzīves cikla izmaksu analīze** – **cik prece vai pakalpojums patiesībā maksā**: sākotnējā cena, ekspluatācijas izmaksas, radīto atkritumu apsaimniekošanas izmaksas. Tas viss veido budžeta ietaupījumu ilgtermiņā.
- **saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums** – piedāvājumu salīdzināšanai un novērtēšanai pasūtītājs var ņemt vērā tādus faktorus kā:
 - piegāžu vai līguma izpildes termiņi,
 - **ekspluatācijas izmaksas un citas izmaksas**, to **efektivitāte**,
 - būvdarbu, preču vai pakalpojumu **kvalitāte**,
 - **vides prasību ievērošana**,
 - **tehniskās priekšrocības**,
 - **rezerves daļu pieejamība** u.c.

ZPI Latvijā - ieteikumi

Kā un kādas prasības iekļaut?

- **obligāti sasniedzamo rezultātu** – prasības jāiekļauj tehniskajā specifikācijā kā obligāti izpildāmas
(**pluss:** vienkāršāk; **risks:** neviens piegādātājs prasības nevar izpildīt)

- A mandatory requirement is appropriate when there are enough bidders and products that can meet the requirement so that it is competitive in the contract, for example, that a computer must meet Energy Star requirements (energy labelling).

- **papildu noteikto vēlamo rezultātu** – prasības jānorāda kā vēlamas, pēc vērtēšanas algoritma izvēloties saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu
(**pluss:** plašāks potenciālo piegādātāju loks; **risks:** sarežģītāk)

Iepirkuma dokumentācijā precīzi jānorāda, kāda informācija un kādā formā jāiesniedz!

ZPI Latvijā - ieteikumi

Kur meklēt **atbildes**?

- **IUB Metodoloģijas departaments**

kontakti: <http://www.iub.gov.lv/node/35>

- **VARAM**

Kristīne Krebe-Kļimoviča, Klimata un vides politikas integrācijas departamenta, Vides politikas integrācijas nodaļas vecākā referente: <http://www.varam.gov.lv/lat/kontakti/darb/kvpid/>

ZPI Latvijā - ieteikumi

Kur meklēt informāciju?

- **IUB – Zaļais iepirkums**

<http://www.iub.gov.lv/node/61> - ZPI ES un Latvijā, ekomarkējums, saites uz ES preču un pakalpojumu lapām (ieteiktie ZPI pamatkritēriji un izvērstie kritēriji vairākām preču grupām)

- **Baltic GPP**

<http://www.balticgpp.eu/> - ZPI mācību materiāli, web-apmācība (angliski)

- **LPMC, projekta GREEN-ICON rezultāti**

<http://lpmc.lv/lv/projekti/nordplus-green-icon/rezultati.html> - teorētiska un praktiska informācija par ZPI

- **Buy Smart +**

<http://www.buy-smart.info/project-lit/zalais-iepirkums> - vispārēja informācija par ZPI, kā arī iepirkuma instrumenti atsevišķām produktu grupām (galvenais fokuss – energoefektivitāte)

ZPI Latvijā - ieteikumi

Publisko iepirkumu procedūru organizēšanas problēmjaucājumi

14.02.2014., 5 ak. st., 62.00 EUR + PVN, <http://vas.gov.lv/lv/kursu-grafiks?fu=s&kid=348>

Analizēt līdzšinējo iepirkumu procedūru organizēšanas praksi un sniegt ieteikumus saistībā ar trim galvenajiem problēmjaucājumiem:

- (1) kandidātu un pretendentu kvalifikācijas prasību noteikšana, ievērojot samērīguma principu, kandidātu un pretendentu atlase;
- (2) nepamatoti lēta piedāvājuma identificēšanas un noraidīšanas process;
- (3) saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritēriju un vērtēšanas algoritma noteikšana, piedāvājumu salīdzināšana un uzvarētāja noteikšana.

ZPI Latvijā - ieteikumi

**Uzdrošināties, mēģināt, prasīt –
uzņemties iniciatīvu!**

ZPI Latvijā – labā prakse

The title is positioned at the top of the slide within a yellow rectangular background. Below the title, there are several horizontal lines: two blue lines on the left side, followed by a white line, and then two yellow lines extending across the width of the slide.

ZPI Latvijā – labā prakse

- **Elektronisko iepirkumu sistēma**
- EIS pamatā ir elektronisko katalogu princips, kurš darbojas kā interneta veikals publiskā sektora organizācijām, kurā savas standarta preces piedāvā vairāki piegādātāji.
- **EIS piedāvā arī vairākas sadaļas, kuras attiecināmas uz «zaļajiem» iepirkumiem:**
 - Eko datortehnika**
 - Otrreizēji pārstrādāts biroja papīrs**
 - Videi draudzīgi sadzīves preces (mazgāšanas līdzekļi, higiēnas preces)**
 - Marķētas pārtikas preces – bio, Fairtrade, bezglutēna produkti**
- Zināmā mērā ļauj **optimizēt loģistikas shēmas, transporta izmaksas un kaitīgos izmešus**

ZPI Latvijā – labā prakse

- **Latvijas Banka**

Par izdevuma par lata naudas zīmēm iespieddarbiem

Pretendentam piešķirta meža apsaimniekošanas un koksnes produktu piegādes ķēdes sertifikāta (FSC, PEFC) vai jebkura cita pretendenta piešķirta līdzvērtīga ilgtspējīgas mežsaimniecības standartu apliecinoša sertifikāta kopija.

- **Valsts akciju sabiedrība "Valsts nekustamie īpašumi"**

Par automašīnu iegādi

Sešām automašīnām CO₂ līmenis izplūdes gāzēs pieļaujams ne vairāk kā 180g/km un piecām automašīnām CO₂ līmenis izplūdes gāzēs pieļaujams ne vairāk kā 170 g/km.

- **VSIA "Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīca"**

Par veļas mazgāšanas pakalpojumu sniegšanu

Pretendentam jāiesniedz uzņēmuma vides pārvaldības sistēmas sertifikāta, kas atbilst standartam ISO 14001, kopija vai cits dokuments, kas apliecina vides pārvaldības sistēmu uzņēmumā.

Daži būtiski jautājumi

- **Vai es tiešām varu uzstādīt augstākas vides aizsardzības prasības nekā noteikts likumā?**
Jā. ZPI nozīmē prasīt vairāk par likumā noteikto. Likuma prasības ir pamatnosacījums – tās jāizpilda jebkurā gadījumā.
- **Vai ZPI var būt pretlikumīgs, skatoties no konkurences viedokļa?**
Nē. ZPI ir likumīgs, kamēr netiek pārkāpti vispārīgie publiskā iepirkuma principi – nediskriminācija, prasību samērīgums, vienlīdzīga attieksme, atklātība un procesu caurskatāmība. Veiciet tirgus izpēti pirms iepirkuma, lai noteiktu atbilstošas un samērīgas prasības.
- **Kā zināt, kuri vides aspekti ir visbūtiskākie konkrētam produktam vai pakalpojumam?**
Patstāvīgi izvērtējot produkta dzīves ciklu (no “šūpuļa” līdz “kapam”). Vairākām preču grupām ES jau ir sagatavojusi ieteicamos iepirkuma kritērijus – šo kritēriju sagatavošanā ir ņemts vērā produkta pilns dzīves cikls.

Daži būtiski jautājumi

- **Vai man ir jākontrolē, vai vides aizsardzības prasības tiešām tiek ievērotas?**
Pasūtītājam ir jābūt pieejamiem resursiem, lai veiktu apsekošanu līguma izpildes laikā.
Kontroles veikšana gan nav definēta kā obligāta prasība. Piegādātāja pienākums ir veikt piegādes saskaņā ar līguma noteikumiem.
- **Kā visvieglāk veikt vides aizsardzības prasību ievērošanas kontroli?**
Apsekošanu un kontroli var veikt, pieprasot no piegādātāja dokumentāciju, kas apliecina prasību izpildi. Pārbaudes uz vietas var būt nākamais/papildus solis.
Tāpat līgumā jābūt skaidri noteiktām sankcijām līguma noteikumu nepildīšanas gadījumā (samazināta cena, soda nauda, līguma laušana).